

Orde van Dienst

voor zondag 30 augustus 2020

Thema: Alle tijd...

Voorganger: Pieter Flach
Gastvrouw: Nel Haisma, Lector: Nanny Kamphorst,
Diaken: Alma van Berchum
Pianist: Ingrid de Graaff, Koster: Geke Weerman

VOORBEREIDING

Welkom en aansteken van de Paaskaars

v: Het licht van Christus voor de wereld.
a: AMEN.

(gemeente gaat staan)

Bemoediging

v: Onze verwachting is in de Naam van de Eeuwige,
a: DIE HEMEL EN AARDE GEMAAKT HEEFT.
v: De Eeuwige blijft trouw,
a: AL ONZE DAGEN EN NACHTEN. AMEN.

Zingen: Lied 25a; Mijn ogen zijn gevestigd

Groet

v: De Eeuwige is met u,
a: OOK MET U IS DE EEUWIGE.
(gemeente gaat zitten)

Inleiding op het thema

In deze zomer zwalken we in onze diensten een beetje door het boek Prediker. Vanmorgen lezen we hoofdstuk 3. De tekst die begint met dat heel beroemde gedicht over de tijd. Maar wat bedoelt die prediker daar nu mee? Je kunt het op verschillende manieren lezen...

Het is een bijbeltekst die zijn weg in de wereld tot ver buiten de bijbel gevonden heeft, tot in de hitlijsten toe – dat zullen we straks ook horen. Dan is het dus zeker een tekst die veel mensen raakt...

De contrasten die Prediker al dichtend benoemt, werkt hij verderop nog meer uit, zullen we horen. En Jezus heeft het ook over zulke contrasten, in gelijkenissen en gesprekken met zijn leerlingen. Die lezen we er dus naast.

En Oosterhuis heeft de tijden ook op muziek gezet; dat zal klinken tussen de beide lezingen.

Gebed om ontferming, afgewisseld met een gesproken roep om ontferming:

Om onze levens waarin de tijden op elkaar lijken te botsen
de vreugde en het verdriet
de verbondenheid naast de eenzaamheid,
de geboorte en de dood
het verliezen en het vinden
... roepen wij samen:

allen: Heer ontferm u

Om de pijn en het onrecht van het verleden
waarin wit meer kansen en rechten had dan gekleurd en zwart
om de schaduw die dat verleden nog steeds over ons samenleven werpt,
om al die keren dat onze vanzelfsprekendheden
ook vooroordelen blijken te zijn
die andere mensen uitsluiten of achterstellen
... roepen wij samen:

allen: Christus ontferm u

Om de mensen die hun stem verheffen tegen machthebbers,
die de moed hebben te roepen om vrijheid, om recht,
en om het geweld dat machthebbers dan gebruiken,
omdat hun belangen weersproken worden
en zij tegenspraak niet dulden
... roepen wij samen:

allen: Heer ontferm u

Laat uw liefde stralen God,
over uw mensen, over onze tijden,
dat wij leven! Amen

Glorialied: Psalm 33:1,2,8; Komt nu met zang en roert de snaren

RONDOM HET WOORD

Gebed bij de opening van het woord

Om licht bidden wij, God
in onze tijd, die zoveel tinten en kleuren en scharkeringen heeft.
Waar het de een voor de wind gaat, leeft de ander met zorgen.
Dat uw Geest ons zal leren verstaan,
als we samen lezen, voor even de tijd stilzetten
om te overdenken en te zoeken naar uw weg met ons. Amen

Nanny Kamphorst zal met ons Prediker 3 lezen en daarna horen we lied 845, vanuit een plek die mij heel vertrouwd is: de Nederlandse Kerk in Londen, de plek waar ik naar de kerk ging toen ik in 1986 en '87 een aantal maanden in Londen stage liep. Die kerk staat midden tussen de hoogbouw van het financiële hart van Londen. Op

de plek waar de eerste kerk stond die de naar Londen gevluchte Nederlands protestanten in 1550 in eeuwigdurend gebruik kregen. In de WOII is die oude kerk bij een van de bombardementen verwoest. Toen kreeg de gemeente de keuze, herbouw op deze plek vanwege het eeuwigdurend recht, of elders op meer grond, maar dan zonder dit eeuwenoude recht. Ik denk, gelukkig koos men voor het eerste... Dus luidt daar tussen alle banken en hoogbouw, zondagmorgen een klok... Het is zo'n plek waar je de tijden waarover Nanny gaat lezen haast tastbaar voelt.

Lezing uit Tenach: Prediker 3 (door Nanny)

Luisteren en kijken: Lied 845; Tijd van vloek en tijd van zegen, vanuit de Nederlandse kerk in Londen. https://www.youtube.com/watch?v=X6jhaXF9l_U (vanaf in de inzet op 0.40 min, uit laten lopen tot 3.40 min)

Lezing uit het Evangelie: Matteus 13:24-30, 36-43 (ik)

v: Lof zij Christus,
a: IN EEUWIGHEID. AMEN.

Zingen: Lied 765: 1,2,3,4; Gij hebt met uw brede gebaren

Overweging

Lieve mensen, gemeente van de Heer,

Het slot van Prediker 2 eindigt niet echt opgewekt. Want Prediker lijdt op en bepaalde manier aan de tijdelijkheid van zijn leven en van wat hij voortbrengt of tot stand brengt. Alles gaat voorbij... Je moet loslaten wat je opgebouwd hebt en de mensen na jou gaan er op hun manier mee verder. Of juist niet... Ze doen misschien wel het tegengestelde, omdat in hun situatie dat veel beter of logischer lijkt. En wat betekent dat dan voor wat jij zelf hebt gedaan?

En in dit hoofdstuk 3 zet Prediker die tijden in al hun contrasten neer. Lijnrecht tegenover elkaar, allemaal door elkaar... Maar wat bedoelt hij eigenlijk?

Je kunt dit gedicht over de tijd op meer manieren lezen.

- Is het een objectieve waarneming, een soort nuchtere constatering? Zo zit het leven in elkaar. Kijk goed om je heen en je ziet al deze dingen gebeuren. Verbaas je niet en maak je niet druk. Het komt zo het komt.
- Of is het sterker, is het eigenlijk een oproep tot berusting? Het leven kan leuk zijn, het leven kan klappen uitdelen en je kunt er toch niks aan veranderen... Leer accepteren wat je overkomt... En: Na regen komt zonneschijn...
- Of is het misschien nog wel meer een klacht? Zo contrastvol zou het leven niet mógen zijn....! Dat je als mens zo tussen uitersten heen en weer geslingerd wordt en er door uit balans gebracht kunt worden is een aanklacht tegen het leven en misschien zelfs wel tegen God...
- Of klinken ze tegelijk als waarschuwing? Als het leven je nu toelacht, is dat niet zomaar jouw verdienste. Er kan zomaar iets gebeuren dat het hele perspectief omkeert. Je weet nooit wanneer de zon verduisterd wordt, en er

zich donkere wolken aan de horizon van je leven samenvakken. Behaalde resultaten uit het verleden geven geen garantie voor de toekomst... Of zit dit er allemaal tegelijk in?

Wat die tekst voor ons betekent merk je misschien wel het duidelijkst aan hoe wij hem gebruiken. Het meest regelmatig lezen we deze woorden bij uitvaarten... Ik denk dat ze maar heel zelden voor een huwelijksdienst worden gekozen. We lezen deze woorden als de tijden weerbarstig zijn, dan spreken ze het meest tot onze verbeelding. Dan roepen ze sterke herkenning op. Dan is het nodig om je juist ook de goede tijden te herinneren, waarnaar de woorden van Prediker ook verwijzen.

Als je leeft in een periode van je leven waarin je kunt lachen en dansen, wie wil er dan horen over huilen of rouwen? Wie denkt er dan na over een tijd na de vreugde? Twee voorbeelden om dat dichterbij te halen.

Ik heb een paar keer een bijeenkomst gehouden, in Helmond, maar ook bij onze 57+ groep, over de vraag "Past mijn uitvaart straks bij mij?" Een titel die ontstond door een gesprek met een weduwe. Ze zei me: "Ik voel me thuis in de kerk, maar mijn kinderen hebben afstand genomen van het geloof en de kerk. En nu vraag ik me af hoe ze straks mijn uitvaart zullen vormgeven. Past mijn uitvaart straks wel bij mij?"

Mijn antwoord had twee sporen: Ga er dus bewust met je kinderen over praten hoe je het dan graag wilt én verzamel voor je zelf nu al een aantal dingen die voor jou waardevol zijn, teksten, liederen, beelden, muziek, die straks als bouwstenen gebruikt kunnen worden en die naar jou verwijzen. Dat noem ik de kralen. Die gaan we als het zover is samen met je nabestaanden rijgen tot een passende uitvaart. En je naasten hebben dan misschien ook een paar van die kralen, die voor hen belangrijk zijn en voor hen naar jou verwijzen. Zo komen dan zowel jij als degenen die achterblijven, in die dagen nadrukkelijk aan bod.

Maar dat betekent wel dat je nu al samen moet gaan praten over die dagen vol verdriet, als jij er niet meer bent en zij afscheid gaan nemen. Terwijl nu de dagen heel mooi en goed kunnen zijn, lachen en dansen... Zo'n gesprek toch beginnen blijkt maar al te vaak moeilijk.

Tweede voorbeeld: Op 1 juli trad de nieuwe donorwet in werking. Wie zich niet heeft laten registreren in het donorregister met een van de vier mogelijkheden die daarin staan, wordt vanaf nu geacht geen bezwaar te hebben tegen donatie van organen of weefsels na overlijden. Ik heb er in een vorige editie van Rond de Kerk een uitvoerig artikel over geschreven. In de hoop dat wat ik schreef het gesprek op gang zal brengen, met je naasten, over wat jij wilt, wel of geen donatie, of de beslissing daarover aan je naasten laten.

Het stond op 1 juli in de krant: slechts de helft van de bevolking heeft zijn of haar keuze in dat register laten opnemen. En ik ben maar zo nuchter om te denken dat voor de mensen van de Regenboog of u die vandaag meekijkt niet veel anders zal zijn. De helft van u "kwam er nog niet aan toe"... En daarom gaat de overheid van september herinneringsbrieven versturen.

Ook dat is een situatie van in goede tijden met elkaar spreken over hoe het in minder goede tijden moet gaan. En je er niet door laten overvallen, als het opeens zover is en blijkt te zijn.

Zo ingewikkeld is het dus, dat contrast tussen die tijden waarover Prediker het heeft. Wij hopen allemaal dat we steeds aan de mooie, warme kant van het spectrum zitten. En als dat zo is, noemt Prediker dat een geschenk van God, waarvan je mag genieten! Dat moet je dan zeker doen, genieten van het goede en die warmte en de liefde.

Maar de valkuil is dat we de kant met de donkere wolken liever bij ons vandaan houden. Niet doen, zegt Prediker, of je zijn gedicht nu als objectieve waarneming leest, of als oproep tot berusting, of als klacht, of als waarschuwing... Ook die kant is er, en steek je kop daarvoor niet in het zand. Durf in die spanning voluit te leven. Van het goede te genieten en tegelijk erkennen dat het leven niet maakbaar is, dat we niet alles onder controle hebben. Dat je niet overal grip op hebt...

Voor Prediker zit God ergens achter die contrasten, maar hij kan het niet doorgronden. Zijn inzicht gaat niet verder dan weten dat die verschillen er zijn. En tegelijk doet hij een soort geloofsbelijdenis: "God heeft alles wat er is een goede plaats in de tijd gegeven." Daar vertrouwt hij op, terwijl hij het waarom van de zware tijden niet snapt... En de ongelijke verdeling ervan in de levens van verschillende mensen ook niet.

Ik weet niet of ik hem dat zomaar durf na te zeggen... Het klinkt wel vroom... Zeker als er veel gebeurt dat vragen oproept in een mensenleven, of dat zorgen geeft. De vraag naar het waarom, en daarmee dan ook soms de vraag naar God. Een vraag die je soms moet durven laten staan als een mens die uitspreekt. Op de menselijke ervaring van de weerbarstigheid van het leven en van de ondoorgrondelijkheid van God, is niet zomaar een antwoord. Een potdichte hemel. Het uithouden van het zwijgen en geen antwoord hebben. Er is een tijd om te zwijgen en een tijd om te spreken – in die volgorde noemt Prediker ze. Doen wij het niet veel vaker andersom...? Eerst spreken en dan misschien zwijgen...?

Dan is er een contrast dat hij niet in zijn gedicht noemt, maar in het slot van de lezing wel benoemt en probeert te doordenken, dat van de spanning tussen recht en onrecht. En het past ook niet echt in zijn gedicht, waarin het meer gaat over daden van mensen. Bij de spanning tussen recht en onrecht speelt ook een waardeoordeel mee. Wat is recht en wat is onrecht? Daar denkt men in verschillende tijden en plaatsen anders over.

Dat merken we terug in de discussies over het koloniale verleden van ons land. Wat we hier dachten dat goed was, werd in de koloniën soms heel anders beleefd... En het heeft heel lang geduurd voordat maatschappelijk breed gevoeld werd dat slavernij onrecht was. Nederland was een van de laatste landen in de wereld die het officieel bij wet afschafte. Niet echt iets om trots op te zijn.

Wat is recht en wat is onrecht? En waarom bestaan ook die twee naast elkaar en doorelkaar heen? Prediker vraagt het, maar Jezus' leerlingen ook. En kan God daar

nou niet wat aan doen? Onkruid wieden, bijvoorbeeld, zoals in de gelijkenis die Jezus vertelt. Waarom moeten graan en onkruid samen opgroeien? Waarom is de wereld niet eenduidig?

Maar als je de uitleg van Jezus leest, zoals Matteus die vertelt dan gaat hij toch ook een beetje mank. Want het heeft iets onveranderlijks, de zaadkorrel van een distel kan geen tarweaar voortbrengen, leert ons de plantkunde en andersom... Ligt dan alles vanaf het begin al vast?

Jezus roept het hele evangelie door op tot omkeer – hij stelt in dit verhaal de vraag: door wie ben jij gezaaid? Wat zijn jouw vruchten? Aan welke kan sta je als de oogsttijd aanbreekt?

Mensen zijn geen zaad dat maar één soort plant kan voortbrengen. Mensen kunnen omkeren en anders beslissen. Daar heb je inzicht voor nodig zou Prediker zeggen, wijsheid... Dan moet je kunnen en durven kiezen... Dan moet je de tijden kunnen herkennen.

Er is een tijd om te omhelzen en een tijd om af te weren, dicht Prediker. Wij zouden nu zeggen: een tijd om te omhelzen en een tijd om anderhalve meter afstand te houden... Dat is de dubbelheid van de tijd, met daardoorheen die vraag naar recht en onrecht, graan en onkruid. Je kunt alleen maar de weg van het Koninkrijk gaan, als je ze allebei onder ogen durft te zien. Pas dan kun je kiezen en ontdekken waarvan je echt genieten kunt, als gave van God. Amen.

Instrumentaal

Luisteren: Turn, turn, turn, van The Byrds
<https://www.youtube.com/watch?v=pKP4cfU28vM>

GEBEDEN EN GAVEN

Gebeden met samen hardop de gesproken acclamatie:

God van alle tijden,

Durven we het Prediker na te zeggen in onze tijd,

dat “u alles wat er is een goede plaats in de tijd hebt gegeven?”

Of denken we diep van binnen: Is dat eigenlijk wel zo?

Want als we al die tijden proberen te overzien

is er zoveel wat vragen oproept,

wat boos maakt,

gebeuren er dingen die ons verdriet doen en zorgen geven.

Kan dat niet anders, God?

Moeten we het daarmee doen?

v: ...hoor ons zo samen bidden:

a: Schenk tijd en wijsheid aan de mensen.

Als we u Schepper van de tijd noemen,

laat ons dan niet alleen in onze tijden.

Wees nabij en verheug u met ons in tijden van vreugde en genieten,

om de liefde en de zorgzaamheid tussen mensen

om al die keren dat we elkaar kunnen bereiken
en het lukt om afstanden te overbruggen en elkaar te vinden.
Dat zijn zo vaak de dingen die onze kranten of het nieuws niet halen,
maar die wel het leven waardevol maken om te leven.
Laat ons als gemeente voor elkaar en de wereld om ons heen
goede tijden maken, waarin we u ontdekken kunnen.
v: ...hoor ons zo samen bidden:
a: Schenk tijd en wijsheid aan de mensen.

Maar zo vaak zijn de tijden anders.
Mensen zijn alleen of eenzaam, hebben niemand die hen hoort.
Andere mensen hebben zorgen om hun gezondheid
of die van hun naasten.
Mensen ervaren de tijd als kil, door gemis, door verdriet.
Laat u juist dan kennen God.

Wees met ieder die daarin voor een ander het goede probeert te doen,
de tijd met aandacht, zorg of warmte te verlichten,
lichter te maken, minder donker, minder zwaar.
v: ...hoor ons zo samen bidden:
a: Schenk tijd en wijsheid aan de mensen.

Voor onze wereld bidden we,
waar mensen roepen om recht, dat niet vanzelfsprekend is
waar mensen de straat op gaan om gehoord te worden
omdat ze in hun levens merken dat dat niet gebeurt,
dat er drempels zijn, vanwege hun zijn wie zij zijn,
dat anderen vanzelfsprekend voorgaan,
terwijl dat helemaal niet vanzelfsprekend is of zou mogen zijn.

Laat ons zorgvuldig onze woorden kiezen
woorden die ruimte maken, recht doen.
Dat we daarin ruimhartig zijn als u,
omdat ieder voor u telt.
v: ...hoor ons zo samen bidden:
a: Schenk tijd en wijsheid aan de mensen.

We bidden voor de kinderen van onze gemeente,
waarvan een groep nu op kamp is.
Eindelijk weer een moment om samen te zijn en plezier te maken.
Voor de kinderen en jongeren die weer naar school gaan,
en zo iets van het gewone leven weer oppakken
in deze ongewone omstandigheden.
Voor de volwassenen bidden we, die kinderen en jongeren begeleiden
in hun leven en het opgroeien en volwassen worden,
waarbij deze tijd om zoveel, soms onwennig aanvoelende,
aanpassingen vraagt.
v: ...hoor ons zo samen bidden:
a: Schenk tijd en wijsheid aan de mensen.

In de stilte noemen we u wat we alleen zelf kunnen bidden,
met of zonder woorden.

v: ...hoor God, onze stille gebeden:

a: Schenk tijd en wijsheid aan de mensen.

Hoor ons samen bidden zoals Jezus ons voordeed:

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw Naam worde geheiligd.
Uw koninkrijk kome.
Uw wil geschiede
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood.
En vergeef ons onze schulden
zoals ook wij onze schuldenaars vergeven.
En leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze.
Want van U is het koninkrijk
en de kracht
en de heerlijkheid
in eeuwigheid. Amen

Aankondiging bloemengroet en doel van de gaven

Inzameling van de gaven

Persoonlijk woord

Een paar zinnen over onze situatie thuis, maar ik zeg erbij dat ik niet elke dienst dat ik voorga een update zal geven. Binnen de omstandigheden gaat het echt goed met Cees. De bestralingen die hij gehad heeft in de afgelopen zomerweken hebben ervoor gezorgd dat hij steeds meer de coördinatie over zijn arm, hand en been terugkrijgt en ondertussen weer korte eindjes zonder rollator kan lopen. Tussendoor zijn we ook nog een kleine week naar de Veluwe geweest en dat was echt vakantie en een heerlijke tijd samen. Als we het dan toch over de tijden hebben...

Komende vrijdag gaat de chemo- en immunotherapie van start, een volgende fase in de behandeling. Dat zal weer een heel andere tijd worden... Niemand kan vooraf vertellen hoe Cees zich daarbij zal voelen en hoe zijn lichaam op die therapie zal reageren. Maar we zijn zo nuchter dat het gewoon noodzakelijk is, maar het voelt ook spannend.

De contrasten tussen de tijden waarover Prediker spreekt liggen voor ons zo invoelbaar dichtbij. Ook daarom lied 418 als slotlied, met die spannende zin: Dan wordt ons tot zegen, lachen en gewezen...

Zullen we staan om naar dit lied te luisteren en de zegen te ontvangen? En die zegen te beantwoorden met een samen hardop uitgesproken Amen.

OP WEG GAAN

Slotlied (*staande*): Lied 418; God schenk ons de kracht

Wegzending en **zegen**, gevolgd door samen hardop gesproken '**Amen**'

v: De genade van onze Heer Jezus Christus
en de liefde van God
en de inspiratie van de Heilige Geest is met ons allemaal.

Allen, gesproken: AMEN